

Eksamen høst 2018

1. **Norsk:** Drøft metoder og teorier innenfor trekktilnærmingen til personlighet.
English: Discuss methods and theories within the trait approach to personality.

Informasjonen står i Holt-boken, 3. utgave, side 644-651. Etter å ha definert «trekk» eller «personlighetstrekk», besvarelsen bør nevne forskjellen mellom «lexical approach» og «factor analysis» og deretter beskrive de ulike faktoranalytiske modeller. Det må forklares 16 Personality Factor Questionnaire med 16 dimensjoner (Cattell), Eysencks «Extraversion Stability Model» med to dimensjoner og «The Five Factor Model». Man bør kunne benevne og beskrive de store fem personlighetstrekk. Navn til tester og modeller er mindre viktig enn forklaringer av prinsippene, særlig ulik antall faktorer og deres betydning. Besvarelsen kan også gå inn på spørsmålet om stabilitet av personlighetstrekk over tid og på tvers av ulike situasjoner, men dette skal ikke være et hovedfokus av oppgaven. Det er en fordel å nevne at trekkteorier måler og beskriver personlighetens struktur men sier lite om de underliggende psykologiske eller biologiske prosesser.

2. **Norsk:** Beskriv sosial-emosjonell utvikling hos voksne og eldre.
English: Describe social-emotional development in adults and in old age.

Besvarelsen tar utgangspunkt i Holt-boken, p. 559-566. Det skulle nevnes overgang til voksenliv og deretter en diskusjon om stadiemodeller versus kritiske hendelser i voksenlivet. Etter Erik Erikson, som er en stadiemodell, er intimitet versus isolasjon utfordringen i den unge voksenliv (20-40 år); generativitet versus stagnasjon i midten (40-65 år) og integritet versus fortvilelse i det sene voksenlivet (over 65). Mange kritiske hendelser skjer i sammenheng med «å elske og å jobbe», som Freud sa. Derfor bør ekteskap / familie diskuteres (f.eks., tilfredshet med ekteskap går ned de første årene; første barn endrer mønster for hvordan et par bruker sin tid; uenighet om tidsbruk og arbeidsfordeling hovedgrunn til mangel på tilfredshet) og også jobbkarriere, f.eks. stadiemodellen til Super som skiller «growth stage», «exploration stage», «establishing phase», «maintenance stage» og «decline stage». Det er en fordel å diskutere om midlife crisis eksisterer. Til slutt må livet etter pensjoneringen minst nevnes, og det er en fordel å diskutere «the Golden Years» og døden, f.eks. de ulike faser når man dør.

3. **Norsk:** Hva menes med kognitiv terapi?
English: What is cognitive therapy?

Terapi-kapitlet (Holt-boken, kap. 18) inneholder en presentasjon av Ellis Rational-emotive therapy og Becks kognitive terapi av depresjon. Senere i kapitlet nevnes (svært kort) at kognitive terapier har elementer kombineres med atferdsterapi. I en oppgave av denne typen er det rimelig at man kontrasterer kognitiv terapi (kort) med andre tilnærminger til terapi og sier noe om mulige fordeler og svakheter ved denne terapiformen. Naturligvis vil en også kunne si at andre terapier (gestaltterapi, familieterapi etc også gjør bruk av "kognitive" elementer). Det er en fordel men ikke nødvendig å nevne databasert CBT.

- 4. Norsk:** På hvilke måter har Darwins utviklingsteori påvirket psykologien?
English: How did Darwin's theory of evolution influence psychology?

Dette er en omfattende oppgave som bl. a. kan besvares basert på kapittel 6 (Evolusjonsteori og funksjonalisme) i historieboken. En (kort) redegjørelse av hva Darwins teori går ut på kan være på sin plass. Det er naturlig å nevne studiet av dyr, av barns utvikling, av individuelle forskjeller, og av tilpasning (interesse for instinkter og læring). Av historiske temaer er intelligenstesting, funksjonalisme og i forlengelsen av den, også behavioristisk psykologi, aktuelle. Noen vil kanskje også nevne moderne evolusjonspsykologi. Studentene skulle i det hele tatt ikke mangle stoff, i en god oppgave bør flere sider ved Darwins innflytelse nevnes og hvilken sammenheng det er mellom Darwins ideer og noen av temaene nevnt ovenfor.

- 5. Norsk:** Hvordan kan man skape inntrykk av dybde i et bilde?
English: How can we create the impression of depth in a picture?

Besvarelsen må inneholde skillet mellom monokulære (monocular) og binokulære (binocular) dybdecues. Den viktigste informasjonen finnes i Holt-boken (2. utgave), pp. 167ff. Monokulære dybdecues inneholder mønstre av lys og skygge, lineær perspektiv, interposisjon (objekter som er nærmere skjuler objekter som er fjernere), høyde i den horisontale planen (noe i avstand av 10 km er høyere enn noe i avstand av 2 km), tekstur som er mer finkornet når et objekt er nært, relativ størrelse (jo nærmere desto større) og bevegelsesparallakse (motion parallax) som sier oss at objekter med mer avstand beveger seg saktere. Binokulære (1) cues er binokulær disparitet (eller avvik; binocular disparity) som betegner faktumet at mennesker har to øyne som ser et objekt fra litt ulike ståsteder som må integreres sentralt; (2) konvergens (convergence) som er feedback fra øyнемuskler. For eksempel, når vi ser noe fra nær avstand beveger seg øyne innover. Det gis tilleggspoeng når studenter skriver om optiske illusjoner som benytter seg av dybdecues, som f.eks. Amesrommet eller analysen av flyulykker i 60-årene (p. 169-172).

- 6. Norsk:** Hva menes med 'den kognitive revolusjon' i psykologien?
English: What is the meaning of "the cognitive revolution" in psychology?

Det siktes her til en ny giv i akademisk psykologi i årene rundt 1960, med fornyet interesse rundt mentale prosesser som hukommelse, oppmerksomhet, forestillingsvirksomhet og tenkning. Kandidaten bør få frem hva den nye kognitive retningen sto i motsetning til (behaviorismen) og hvilke tverrvitenskapelige forskningsområder som inspirerte den (særlig informasjonsteknologien, men også lingvistikk og hjerneforskning). Det sentrale begrep er mennesket som informasjonsbehandler. Modeller for hukommelse kan gjerne brukes som illustrasjon. Også områder som ble gitt en kognitiv vinkling (kognitiv terapi, kognitive motivasjonsteorier osv kan kort nevnes). I en god oppgave kan man reise spørsmål om hvor "revolusjonær" den nye retningen var (den kan også beskrives som en mer naturlig fortsettelse av neobehavioristenes interesse for mellomliggende variabler). Stoff i kap. 12 i historieboka, informasjonsomsetting særlig i hukommelseskapitlet (kap. 8) av Holt et al.

7. **Norsk:** I en studie fikk forsøkspersoner en beskrivelse av en person (Linda) som var fremstilt som 31 år gammel, enslig, frittalende og veldig klok. Hun har hovedfag i filosofi. Som student var hun særlig opptatt av diskriminering og sosial rettferdighet og hun deltok i demonstrasjoner mot atomvåpen. Deretter måtte forsøkspersoner rangere ulike hypoteser, blant annet (1) om Linda er aktiv i den feministiske bevegelsen, (2) om hun er bankfunksjonær og (3) om hun er aktiv i den feministiske bevegelsen og er bankfunksjonær. Gjør rede for utfallet av denne studien og hvordan den sier noe om menneskelig tenkning.

English: In a study, participants got a description of a person (Linda) who was presented as 31 years old, Linda is 31 years old, single, outspoken, and very bright. She majored in philosophy. As a student, she was deeply concerned with issues of discrimination and social justice, and also participated in anti-nuclear demonstrations. Afterwards, the participants had to rank different hypotheses; among others (1) Linda is active in the feminist movement; (2) she is a bank teller; (3) she is a bank teller and active in the feminist movement. Explain the outcome of this study and how it tells us something about human thought.

Denne undersøkelsen dekkes i Holt-boken (3. utgave, s. 392f. Det er viktig å nevne at forsøkspersoner antar at det er mer sannsynlig at Linda er feminist og bankfunksjonær enn at Linda er bankfunksjonær. Dette er normativ feil fordi «feminist og bankfunksjonær» er en delmengde av alle bankfunksjonærer. Denne klassiske undersøkelsen viser at mennesker tenker ikke logisk men bruker heuristikker, for eksempel representativitetsheuristikken som tar utgangspunkt i likheten mellom et konsept og sine kjennetegn, f.eks. mellom fremstillingen av Linda og hypotesen at hun er feminist eller bankfunksjonær. Det er en fordel og utover det forventete dersom studenter diskuterer rasjonalitet (f.eks. i Teigen-boken, 2004, p. 302) eller når de knytter Linda-problemet til heuristikker og bias generelt.